

اهداف و غایت تعلیم و تربیت کودک

دکتر هدایت رستگار مقدم پژوهشگر و مدرس

اهداف معنوی در روان شناسی و نیز مبانی دینی زندگی و تربیت کودک به دو قسم و سه مرحله تقسیم شده است؛ قبل از تولد که موضوع بحث ما نیست، فقط می توانید به رفتارهای پدر و مادر حضرت مریم (ص) و رسول اکرم (ص) دقت کنید و چرایی هایی مطرح شود و نتیجه را استخراج کنید. اما قسم دوم و مرحله اول بعد از تولد، قبل از شش سالگی و مرحله دوم بعد از شش سالگی است. قبل از شش سالگی تلاش برای تزکیه، یعنی آداب آموختن است و اینکه چه چیزی را باید بیاموزد که مقام «یزکیهم» است. در مرحله دوم آداب تعلیم و اینکه چگونه باید بیاموزد و برای چه باید بیاموزد است. چگونه آموختن مقام «یعلمهم» الکتاب، بوده و برای چه بیاموزد همان مقام «والحکمه» است.

خدای تعالی به هنگام حدوث نفس هم فجور را به او الهام فرمود و هم تقوا را. «و نفسی وما سواها فألهمها فجورها وتقواها». تقدم فجور بر تقوا به نظر می رسد بدان بابت باشد که فجور و شرور در عالم ماده ظهور دارد و تقوا و پرهیزگاری در خفاست، چنان که فرمود: «و ما یأتیهم من رسول إلا کانوا به یستهزئون» (الحجر/ ۱۷) این اصل اولی در میان مردم بوده است که هر رسولی را که خداوند متعال ارسال فرموده عده ای آنان را به استهزا و مسخره می گرفتند. البته برداشت دیگری هم می توان کرد که هر نوع تغییر دفعی در فرهنگ موجب مقاومت خواهد شد. بنابراین دشمنان اسلام و دین الهی به تغییرات آرام و مرحله به مرحله اقدام می کنند و اگر اجازه داده شود که تغییرات دشمن به رفتار پایدار مبدل شود، تغییر یا جلوگیری از آن رفتارهای تغییر یافته از سوی دشمن بسیار دشوار و بلکه با مقاومت خواهد بود، مانند حجاب و نگهداری برخی حیوانات خانگی که آرام آرام به یک رفتاری پایدار تبدیل شده است و می شود.

در فرایند یادگیری مؤثر و یا یادگیری تربیت محور یکی از عوامل مهم، حضور و وجود راهنما و معلمی آگاه و جامع است، یعنی باید کسی باشد از نوع و جنس یادگیرنده، این نوع یادگیری سریع تر و مؤثرتر از یادگیری آموزش محور با در نظر نگرفتن این اصل است. این واقعیت را از آیه شریفه قرآن استفاده می توان کرد که فرمود: «لو کان فی الارض ملائکة یمشون مطمئنین لنزلنا علیهم من السماء ملکا رسولاً» (الاسراء/ ۹۵) یعنی اگر روی زمین ملائکه وجود داشتند که با اطمینان و آرامش گام برمی داشتند، حتما رسولی از جنس خودشان برای راهنمایی و هدایتشان از آسمان بر آن ها نازل می کردیم. پس وقتی برای ملائکه ای که روی زمین گام برمی دارند خداوند متعال از جنس خودشان رسولی برای راهنمایی آنان ارسال می فرمود، برای انسان ها به طریق اولی این حکم سزاوار است. پس لازم می نماید که راهنمایی باید از جنس خود افراد باشد.

آنچه در اینجا مورد توجه قرار می گیرد، این است که نقش افراد در جامعه چگونه است؟ آیا افراد می توانند در جامعه مؤثر باشند و آن را تغییر دهند یا خیر؟ از ظاهر برخی آیات چنین استنباط می شود که جامعه تحت تأثیر افراد است. اگر چنین باشد، دیگر جامعه دارای فلسفه تاریخ نخواهد بود و هیچ حقیقتی به جز افرادش نخواهد داشت. پس باید بگوییم تغییر نگرش افراد که موجب تغییر جامعه می شود چیست؟ اگر جامعه را اصيل بدانید و فرد را فرع بر آن، در این صورت باید نظام اخلاقی افراد را متأثر از جامعه بدانید، یعنی این جامعه است که اثر خوب یا بد بر افراد می گذارد. اما اگر فرد را اصيل دانستید و جامعه را فرع از آن، یعنی این افراد هستند که جامعه یک حقیقت مستقل پیدا می کند. در این صورت این فرد است که بر جامعه اثر می گذارد و جامعه را می سازد.

بدین سبب یکی از مسائلی که در حوزه علوم اجتماعی مطرح است و برای نظام تربیتی جامعه توجه می شود، جامعه پذیری و ویژه در کودکان است. یعنی نظام های آموزشی و تربیتی هر چقدر برای آموزش، یعنی تعلیم و تربیت سرمایه گذاری کنند، باز به نظر می رسد اندک است. مهم ترین آن ها جامعه پذیری کودکان است که باید برای این منظور طرح جامع ایجاد شود.

مسجد النبی

بنایی ساخته پیامبر اسلام (ص)

امروز به دیدن بنایی می رویم که پیامبر بزرگ ما مسلمانان خود آن را بنا نهاد. زمانی که پیامبر اکرم (ص) وارد یثرب شد (مدینه امروزی)، شتر خود را رها کرد و قرار را بر این نهاد که هر جا شتر او متوقف شود، همان جا محل سکونتش باشد. شتر در محل فعلی مسجد زانو زد و مسجد و خانه پیامبر اکرم (ص) در همان مکان ساخته شد. مسلمانان دیگر نیز در کنار مسجد خانه هایی ساختند که در آن ها به داخل مسجد باز می شد. نخستین بنای مسجد حدود ۱۰۵۰ مترمربع و از جنس خشت و گل بود. بخش شمالی آن که محل اقامت اصحاب صفه بود با شاخه های درخت نخل مسقف شده بود. تغییر قبله از مسجدالاقصی به مسجد الحرام و به عبارتی از شمال به جنوب باعث بسته شدن در جنوبی و انتقال آن به دیوار شمالی و همچنین انتقال بخش مسقف از شمال به جنوب مسجد شد. در سال هفتم قمری، گسترش اسلام بر اثر افزایش مسلمانان، مساحت مسجد به ۲۴۷۵ مترمربع رسید و شکل مسجد به شکل مربع درآمد.

این مسجد پس از مسجد الحرام دومین مسجد مقدس جهان اسلام است که توسط پیامبر اکرم (ص) در سال اول قمری ساخته شد و در دوره های مختلف توسعه یافته است. خانه پیامبر اکرم (ص) و خانه حضرت علی (ع) و فاطمه (ص) نیز در کنار این مسجد بوده که در توسعه های مسجد به آن ملحق شده است. مسجد النبی یا مسجد نبوی از زیارتگاه های مهم ما مسلمانان است.

در این مکان در طول تاریخ رویدادهای زیادی رخ داده و بارها مورد بازسازی و گسترش بنا قرار گرفته است. در سال ۶۵۴ قمری، سه سال پیش از سقوط عباسیان ، مسجد النبی آتش گرفت و صدمات زیادی به آن وارد شد. در این دوره ممالک مصر معمارانی را برای بازسازی مسجد فرستادند و سقف هایی در قسمت غربی و شرقی مسجد زده شد.

اشنبه
۱۳ مهر ۱۳۹۴
شماره ۳۷۷۸

۱۴

...و شما را به وسیله دارایی ها و فرزندی کمک خواهیم کرد.

آیه

سوره اسراء: آیه ۶
ترجمه آیت... مکارم شیرازی

حدیث

هرکس دوست دارد خداوند را پاک و پاکیزه دیدار کند، باید ازدواج کند.

پیامبر اکرم (ص)
وسائل الشیعه، ج ۲۰، ح ۲۴۹۱۲

گفت وگوی شهرآرا با حجت الاسلام والمسلمین بهشتی به مناسبت هفته وحدت

امت پیامبر (ص) وحدت را از خانه تا جامعه گسترش دهند

که حتی آیات مرتبط با امر به معروف ونهی از منکر کنار آیات وحدت آمده است. رسول خدا (ص) نیز بر این مسئله تأکید داشتند و چهار پنج بار مسلمانان را جمع کردند و بین آن ها عقد اخوت خواندند. این تکرار و تأیید حضرت محمد (ص) از اهمیت مسئله وحدت حکایت می کند.

تأکید بر اینکه مسلمانان از وقتشان هزینه کنند و در مسجد نماز جماعت بخوانند، یا اصرار برای حج و نماز جمعه و... برای آن است که وحدت و انسجام در جامعه مسلمانان ایجاد و تقویت شود. مهم ترین هدف دشمن که در رأس آن شیطاین انسی و جنی قرار دارد نیز ایجاد تفرقه است تا دشمنی و کینه بین مسلمانان ایجاد کند. بنابراین امت پیامبر اسلام (ص) باید با الهام از سیره حضرت رسول (ص)، انسجام و اتحاد را از خانه هایشان شروع کنند و بین دوستان و اطرافیان و در جامعه گسترش دهند. هر چه وحدت در جامعه اسلامی بیشتر باشد، مسیر رسیدن به اهداف و مقابله با دشمنان هموارتر می شود.

متعال برای این انسان هدفی بزرگ در نظر دارد که در راه تحقق آن انبیا راهنمای او هستند و برترین آن ها پیامبر اسلام (ص) به عنوان جلوه رحمت الهی است. رحمت وجود مقدس پیامبر (ص)، فرازمانی و فرازمینی است. اینکه در آیات پایانی سوره مبارکه توبه به دل سوزی پیامبر اکرم (ص) اشاره می شود، به فرموده آیت... العظمی جواد ی املی، فقط مربوط به زمان پیامبر اکرم (ص) نیست، بلکه امروز هم چنین است و اینکه قرآن می فرماید: یا ایها النبی انا أرسلناک شاهداً ومبشراً ونذیراً، اکنون هم صدق می کند. یعنی پیامبر اسلام (ص) امروز هم گواه بر جامعه بشری هستند، غصه انسان ها را می بینند و در حق آن ها داعی می کنند. ● وحدت در سیره پیامبر اکرم (ص) چه تجلیاتی دارد و پیروان و محبان ایشان برای عمل به این بعد سیره نبوی چه مسیری را باید در پیش بگیرند؟

وحدت مسئله ای عقلانی است. حتی در یک خانه با وحدت و اتحاد اعضاست که اهداف محقق می شود. مسئله وحدت به قدری در اسلام اهمیت دارد

اسلام متوجه کنند. حضرت رسول (ص) بادست خالی چنین جمعیتی را پای سفره اسلام آوردند و بنابر تصریح اطلس جغرافیایی جهان اسلام قرن به قرن بر این جمعیت در همه قاره ها افزوده شده و اسلام بارشدی فزاینده در جهان گسترش یافته است، چنان که شمارگان قرآن با همه تبلیغات علیه اسلام و قرآن در آمریکا و اروپا رو به فزونی است. این نشانه ها ثابت می کنند نبی مکرم اسلام (ص) چه در زمان نبوت و حیات خود و چه در طول تاریخ در رسالت موفق بوده و اثرگذار عمل کرده اند. بنابراین همان طور که قرآن پیش بینی کرده است، اسلام جهانی می شود.

● قرآن از پیامبر اسلام (ص) به رحمة للعالمین تغییر می کند. آیا دامنه این رحمت مربوط به زمان حیات ایشان است یا در طول تاریخ استمرار دارد؟ خداوند جهان را از روی رحمت خود آفرید و انسان را مخلوق برتر قرار داد و جهان به این بزرگی را در خدمت انسان درآورد، چنان که در قرآن تصریح می کند: «سخر لکم»، خدای

داشتند که برترین آن ها حضرت محمد مصطفی (ص) است و کتابی را برای بشر آورده که جامع ترین کتاب آسمانی است. حضرت رسول (ص) با ابزار تیشیر و انذار و آموزش و تربیت، هدایت انسان ها و دعوت آن ها به مسیر بندگی را عهده دار بوده اند و رسالت ایشان از نظر تاریخی عمیق تر است و از نظر گستره، همه جهان را در بر می گیرد.

● نسبت آن رسالت با جامعه امروز بشر چیست؟ آن وظیفه هدایتگری پیامبر (ص) امروز هم استمرار دارد؟

بشر پرسش ها و نیازهای فرازمینی و فرازمانی دارد که مکاتب زمینی، دانشگاه ها و اندیشمندان از پاسخ به آن ها درمانده و عاجز هستند. هر قدر هم انسان در فناوری و تکنولوژی پیشرفت کند، برای مثال به ماه قدم بگذارد و هواپیمای غول پیکر بسازد، نمی تواند

به این پرسش ها پاسخ دهد؛ پرسش های یی مثل اینکه من کیستم، برای چه خلق شده ام و مقصد م کجاست. فقط کسانی می توانند به این پرسش ها پاسخ دهند که انبیای الهی هستند و برترین آن ها پیامبر اکرم (ص) است و رسالت پاسخ به پرسش های بشر را بر عهده داشتند.

● پیامبر اکرم (ص) در انجام این رسالت چقدر

موفق بوده اند و این توفیق چه جلوه هایی دارد؟

شهید مطهری می فرمود: موفق ترین انسان تاریخ حضرت محمد مصطفی (ص) است که بدون تکیه به قدرت های جهانی آن روز، یعنی ایران و روم، وبدون اتکا به سرمایه داران و فقط با پشتوانه دین عقلانی، اخلاقی، فطری و وجدانی و با اخلاق خوش توانستند در کمتر از پنجاه سال بیش از نیمی از مردم جهان آن روز را به آیین

به پرسش هایی مثل اینکه من کیستم، برای چه خلق شده ام، و مقصد م کجاست، فقط کسانی می توانند پاسخ دهند که انبیای الهی هستند

یکی از موضوع هایی که انسان مسلمان در برخورد با دیگران باید رعایت کند، عطف و ت و مهر بانی یا خود و دیگران است. هرکسی در زندگی کم و بیش گرفتاری و مشکلاتی دارد، ولی این باعث نمی شود که انسان در رویارویی با

دیگران با چهره ای گرفته و عبوس و سرد برخورد کند. پیامبر بزرگ مسلمانان هم در رفتار و هم در توصیه هایشان به مهر بانی و محبت با دیگران توصیه کرده اند. در ادامه برخی از این موارد را می خوانیم.

خداوند مهربان است و مهربان را دوست دارد و مهرش را برای هر مهرورزی نهاده است.

مهربانی خداوند فقط شامل حال کسی می شود که به همه مسلمانان عطف و ت و مهر بانی داشته باشد.

اگر شخصی در سفر بود، برایش دعا می کردند و اگر بیمار بود، به عیادتش می رفتند.

هرگاه کسی از بزرگان دینی را سه روز نمی دیدند، سراغش را می گرفتند.

خداوند رحمت و مهربانی اش را اقرار نمی دهد و فرو نمی فرستد، مگر بر شخص مهربان.

پیامبر اکرم (ص) برای همه مردم اعم از کافر و مؤمن رحمت عامه است و برای مؤمنان رحمت خاصه.

در غم و شادی همراه مردم بودند و به تشییع جنازه آن ها می رفتند.

همواره می فرمودند هر که رحم نکند، به او رحم نمی شود.